

Puhtaan siirtymän ympäristömenettelyt

2.10.2025

Rahoittaja

Jatkuva oppiminen ja
työllisyyden palvelukeskus

Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU

Puhtaan siirtymän ympäristömenettelyt

2.10.2025

**Luonnonsuojelulain ja muinaismuistolain
mukaiset menettelyt sekä
kemikaaliturvallisuusluvut ja -ilmoitukset**

Satu Räsänen

Ympäristöoikeuden johtava asiantuntija, ACTS

satu.rasanen@acts.fi

SISÄLLYS

- **Luonnonsuojelulaki**
 - Taustaa ja lähtökohtia
 - Natura-säätely
 - Luontotyyppi- ja eliölajisuojaus sekä poikkeukset
 - LSL:n suhde muuhun lainsäädäntöön
- **Muinaismuistolaki**
- **Kemikaaliturvallisuuslaki**
 - Taustaa ja lähtökohtia
 - Laajamittainen ja vähäinen toiminta – lupa ja ilmoitus
 - Erityiset velvoitteet laajamittaisessa toiminnassa
 - Varastointialueet ja vaarallisen kemikaalin säilytys
 - Muita säännöksiä

Lyhenteet

LSL	Luonnonsuojelulaki (9/2023)
LSA	Valtioneuvoston asetus luonnonsuojelusta (1066/2023)
Cites-sopimus	Uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus.
YmA	Ympäristöministeriön asetus
VL	Vesilaki (587/2011)
ML	Metsälaki (1093/1996)
MML	Muinaismuistolaki
RakL	Rakentamislaki (/)
MV	Museovirasto
VN	Valtioneuvosto
KemTurvL	Laki vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta (390/2005)
REACH	EY:n asetus N:o 1907/2006, kemikaalien rekisteröinnistä, arvioinnista, lupamenettelyistä ja rajoituksista (REACH), Euroopan kemikaaliviraston perustamisesta (jne.)
ECHA	Euroopan kemikaalivirasto
GHS	United Nation's Globally Harmonised System of classification and labelling of chemicals

Lyhenteet

TUKES	Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
SEVESO-direktiivi	Direktiivi 2012/18/EU vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuusvaarojen torjunnasta
CLP-asetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston kemikaalien luokitusta, merkintöjä ja pakkaamista koskeva asetus 1272/2008
SmA	Sisäministeriön asetus

LUONNONSUOJELULAKI

TAUSTAA JA LÄHTÖKOHTIA

Luennoilla käsiteltävää lainsäädäntöä

Suomi

- Luonnonsuojelulaki (9/2023) -> voimaan 1.6.2023
- Valtioneuvoston asetus luonnonsuojelusta (1066/2023)-> voimaan 14.12.2023
- Ympäristöministeriön asetus vapaaehtoisesta ekologisesta kompensatiosta (933/2023)-> voimaan 15.9.2023
- Ympäristöministeriön asetus Natura 2000 –verkostoon kuuluvien alueiden luettelosta (354/2015)

EU

- Luontodirektiivi - Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.
- Lintudirektiivi - Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY, luonnonvaraisten lintujen suojelusta.

LSL rakenne

1 luku Yleiset säännökset

2 luku Luonnonsuojelun hallinto ja muut toimijat

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

6 luku Luonnonsuojelualueet

7 luku Luontotyyppien suojelu

8 luku Eliölajien suojelu

9 luku Eliölajien yksilöiden hallussapito, vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti

10 luku Maiseman suojelu ja luonnonmuistomerkit

11 luku Vapaaehtoinen ekologinen kompensatio

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoituksiin ja korvaukset

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja tiedottaminen

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

15 luku Muutoksenhaku

16 luku Voimaantulosäännökset

LSL:n suojelujärjestelmä perustuu kieltoihin

- LSL perustuu kieltomuotoisille säännöksille, joiden tarkoituksena on säilyttää luonnon monimuotoisuutta:
- Kielloista on säädetty poikkeuksia, joiden nojalla hankkeen toteuttaminen voi olla mahdollista.
- **Luonnonsuojelualueilla** on pääsääntöisesti kielletty kaikki luontoa muuttava toiminta siten kuin niiden perustamissäädöksissä tai -päätöksissä määritellään.
- **Natura 2000-verkoston** suojeluarvoja ei saa heikentää.
- **Suojeltujen luontotyyppien** muuttaminen ja erityisesti suojeltavien lajien esiintymispaikkojen heikentäminen tai hävittäminen on kiellettyä.
- **Rauhoitettuihin lajeihin** puolestaan liittyy omat kieltonsa.
- **Luontodirektiivin liitteessä IV(a)** mainittuja lajeja koskee myös kiello niiden lisääntymis- tai levähdyspaikkojen hävittämisestä tai heikentämisestä.
- **Uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa** säätelevistä CITES-säännöksistä seuraa tietyille lajeille vaihdantarajoituksia.
- ✓ Edellä mainittuihin kieltoihin on mahdollista hakea poikkeuksia asianomaisilta viranomaisilta. Poikkeusluvan saamisen edellytykset on laissa määritelty.

NATURA-SÄÄNTELY

Natura 2000-verkosto

Natura 2000 –verkosto (LSL 33 §)

Euroopan unionin Natura 2000 -verkosto Suomessa koostuu:

- 1) lintudirektiivin perusteella Euroopan komissiolle ilmoitetuista erityisistä suojelualueista;
 - 2) erityisten suojelutoimien alueista, joista on säädetty YmA:lla, kun EU:n komissio tai EU:n neuvosto on luontodirektiivin perusteella hyväksynyt kyseiset alueet Euroopan unionin tärkeinä pitämiksi alueiksi.
- Alueet sisällytetään Natura 2000-verkostoon vastaavasti, kuin luonnonsuojeluohjelma laaditaan ja hyväksytään (LSL 15 §:n mukaan)
 - Natura 2000 -verkostoon sisältyvää aluetta koskevien luonnontieteellisten tietojen muuttamisesta päättää valtioneuvoston yleisistunto.
 - Natura 2000 -verkostoon sisältyvien alueiden luettelo ja kartat julkaistaan YmA:lla (354/2015).
 - Alueita koskeva luettelo sisältää alueen tunnusnumeron, nimen, keskipisteen koordinaatit, alueen suojelun perusteen ja tiedon siitä, esiintyykö alueella luontodirektiivin liitteessä I tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava luontotyyppi tai liitteessä II tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava eliölaji.

Heikentämiskiello ja Natura-arviointi

Heikentämiskiello (LSL 34 §)

- Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää.

Natura-arviointi (LSL 35 §)

- Jos hanke tai suunnitelma joko yksinään tai tarkasteltuna yhdessä muiden hankkeiden ja suunnitelmien kanssa *todennäköisesti merkittävästi heikentää* valtioneuvoston Natura 2000 -verkostoon ehdottaman tai verkostoon sisällytetyn alueen luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon, on hankkeen toteuttajan on arvioitava vaikutukset alueen suojelutavoitteisiin.
- Sama koskee hanketta tai suunnitelmaa alueen ulkopuolella, jolla todennäköisesti on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia.

...jatkoa

- Lupaviranomainen tai suunnitelman hyväksyvä viranomaisen valvoo, että arviointi tehdään.
 - Viranomaisen on pyydettävä arvioinnista lausunto siltä, jonka hallinnassa Natura 2000 -verkostoon kuuluva alue on.
 - Lisäksi lausunto on pyydettävä LVV:ltä, jos se ei itse ole luvan myöntävä tai suunnitelman hyväksyvä viranomainen.
 - **Lausunto** on annettava viivytyksettä ja viimeistään **3 kuukauden kuluttua** siitä, kun lausuntopyyntö on saapunut LVV:n.
 - Natura-arviointi YVAN yhteydessä uusiutuvan energian hankkeissa aina, muissa hankkeissa, ellei erityistä syytä erikseen.
- Viranomaisella, jolle tehty laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden perusteella ilmoitus hankkeesta, on keskeyttämis- ja ilmoittamisvelvollisuus (LVV:lle), kunnes arviointi on suoritettu (36 §).
- Toimenpiteestä vastaavan ilmoitusvelvollisuus LVV:lle (37 §) -> toimenpiteen kieltäminen (38 §)

Natura-poikkeus (1/2)

- Luvan myöntäminen sekä suunnitelman hyväksyminen ja vahvistaminen (39 §, 2 mom.)
 - Lähtökohta: Viranomaisen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen eikä hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, jos Natura-arviointi ja siitä annettu lausunto osoittavat hankkeen tai suunnitelman merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää Natura 2000 -verkostoon.
 - Lupa saadaan kuitenkin myöntää tai suunnitelma hyväksyä tai vahvistaa, jos hankkeelle tai suunnitelmalle *ei ole vaihtoehtoisia ratkaisua* ja VN-yleisistunnossa päättää, että hanke tai suunnitelma on toteutettava *erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavasta syystä* -> VN määrää samalla heikennysten korvaamiseksi tarvittavat toimenpiteet (kustannukset toim.harj.).

Natura-poikkeus (2/2)

- Jos alueella on luontodirektiivin liitteessä I mainittu *ensisijaisesti suojeltava* luontotyyppi tai liitteessä II tarkoitettu ensisijaisesti suojeltava eliölaji, edellyttää luvanmyöntäminen, että ihmisten terveyteen, yleiseen turvallisuuteen tai ympäristölle muualla koituviin ensisijaisen tärkeisiin suotuisiin vaikutuksiin liittyvä syy taikka muu erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottava syy vaatii luvan myöntämistä taikka suunnitelman hyväksymistä tai vahvistamista.
- Viimeksi mainitussa tapauksessa asiasta on hankittava komission lausunto.

Puhtaan siirtymän hankkeiden yleisen edun mukaisuus Natura-poikkeuksen käsittelyssä

- Uusiutuvan energian hankkeissa (ks. uusiutuvan energian lupamenettelylaki 3 §, 5 kohta) tuotantolaitoksen, asiaankuuluvan verkon ja energiavaraston suunnittelun, rakentamisen ja käytön sekä uusiutuvan energian tuotantolaitoksen ja energiavaraston verkkoon liittämisen katsotaan olevan hankkeita, jotka *ovat erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia, ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta* -> vapautus ”erikseen todistelusta” yleisen edun mukaisuudesta.
- HUOM! Sama koskee CRMA- ja NZIA-hankkeita, vaikka kansallista säännöstä ei ole säädetty (asetusten suora soveltaminen).

LUONTOTYYPPI- JA ELIÖLAJISUOJELU SEKÄ POIKKEUKSET

Luontotyyppisuojelelu (LSL-uudistuksen vaikutus)

1. Suojellut luontotyypit (64 §)

- ELY-keskus (LVV) päättää esiintymän suojelusta, määrittää sen rajat, merkitsee esiintymän kiinteistörekisteriin ja tiedottaa alueen omistajaa/haltijaa (ent. 29 §), kuten nykyäänkin.
- Esiintymää ei saa hävittää eikä heikentää, kiellosta voi hakea poikkeusta (66 §).
- Näitä ovat (uudet):
 - 1) hiekkarannat; 2) jalopuumetsiköt; 3) pähkinäpensaikat; 4) tervaleppämetsät; 5) merenrantaniityt; 6) lehdesniityt; 7) kedot; 8) rannikon metsäiset dyynit; 9) sisämaan tulvametsät; 10) harjumetsien valorinteet; 11) meriajokaspohjat; 12) suojaisat näkinpartaispohjat; 13) kalkkikalliot.

2. Tiukasti suojellun luontotyypin heikentämiskiello (uusi, 65 §)

- 1) Serpentiinikalliot, -kivikot ja soraikot, jotka ovat serpentiinistä tai muusta ultraemäksisestä kivilajista muodostuvia kallio-, kivikko- tai soraikkoesiintymien maan päällisiä osia, joilla esiintyy serpentiinikasvilajistoa; sekä
 - 2) Rannikon avoimet dyynit, jotka ovat Itämeren rannikolla tai saaristossa olevia, tuulen kulutus- ja kasaustyön tuloksena hiekasta muodostuneita dyynejä ja niiden painanteisiin syntyneitä kosteikkoja tai kausikosteikkoja, joilla esiintyy hiekkadyyneille ominaista eliölajistoa.
- Kielto on voimassa suoraan 65 §:n nojalla
 - Poikkeusmahdollisuus 66 §, oikeus korvaukseen 113 §
 - Luontotyypit merkitään avoimeen tietokantaan.

Luontotyyppisuojelun poikkeukset

Poikkeukset suojelluista luontotyypeistä (66 §)

- Luontotyyppien suojelusta (64 ja 65 §) voi hakea poikkeusta (uutta):
 - Poikkeuksen myöntää ELY-keskus (-> LVV).
 - Edellyttää, että yleisen edun kannalta erittäin tärkeä hanke eikä sille ole teknisesti ja taloudellisesti toteutettavissa olevaa vaihtoehtoa.
 - Poikkeus myönnetään määräaikaisena ja se on voimassa enintään 10 vuotta kerrallaan. Lupa voidaan liittää ehtoja.
 - Siirto toiselle toimijalle edellyttää ELY:n lupaa (LVV:n).
 - Oikeus hakea muutosta 134 §, oikeus korvaukseen 111 §
 - Muutoksenhakuoikeus jatkossa myös kansalaisjärjestöillä 134 §
 - HUOM! Poikkeussäännökseen eliölajien suojelusta myös uusia ehtoja (83 §).
- ✓ LSL 66 §:ssä poikkeamista koskevan lupahakemuksen yhteiskäsittelystä säädetään eräiden ympäristöasioiden käsittelystä LVV-lupakäsittelylain 9 §:ssä.

Eliölajien suojelu

- LSL 8 luvun säännöksiä sovelletaan Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä luontaisella levinneisyysalueellaan **luonnonvaraisina esiintyviin eläin- ja kasvilajeihin** (69 §).
 - Ei metsästyslain 5 §:ssä mainittuja riistaeläimiä ja rauhoittamattomia eläimiä sekä kala- ja rapulajeja.
 - Karhuun, ilvekseen ja saukkoon sekä suteen muualla kuin poronhoitoalueella sovelletaan: kuitenkin EU:n tiukkaa suojelua vaativien eliölajien lisääntymis- ja levähdyspaikat (78 §), eliölajien esiintymispaikkojen suojelu (79 §).
- Mitä tässä luvussa säädetään eliölajista, sovelletaan myös alalajiin, rotuun, kantaan ja muotoon.
- Mitä tässä luvussa säädetään kasveista ja kasvilajeista, sovelletaan myös sieniin ja sienilajeihin.

Eläin ja kasvilajien rauhoittaminen (69 §)

- LSL 8 luvun soveltamisalaan kuuluvat nisäkkäät, linnut, matelijat ja sammakkoeläimet ovat rauhoitettuja (eläin- ja kasvilajin rauhoittaminen, 69 §, 1 mom.).
- LSA:ssa (6 § ja liitteet) rauhoitettujen eläin ja kasvilajien luettelot.

Kasvilajien rauhoitus (74 §)

- Rauhoitettua kasvia, sen osaa tai siemeniä ei saa poimia, kerätä, leikata irti, ottaa juurineen eikä hävittää.

Eläinlajien rauhoitus

- Kiellettyä on rauhoitettujen eläinlajien (70 §, 1 mom.):
 - 1) yksilöiden tahallinen tappaminen tai pyydystäminen;
 - 2) pesien sekä munien ja yksilöiden muiden kehitystapojen ottaminen haltuun, siirtäminen toiseen paikkaan tai muu tahallinen vahingoittaminen;
 - 3) yksilöiden tahallinen häiritseminen, erityisesti eläinten lisääntymisaikana, tärkeillä muuton aikaisilla levähdysalueilla tai muutoin niiden elämänsyklin kannalta tärkeillä paikoilla.
- 1 mom. estämättä pihapiirissä olevan tai muutoin ihmiselle tai kotieläimelle vaaraa aiheuttavan **kyyn** saa tarvittaessa ottaa kiinni ja siirtää, ja jos se ei ole mahdollista, tappaa (2 mom.).
- Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu **pesän vahingoittaminen** on kiellettyä lisääntymiskauden ulkopuolella vain, jos kyse on eläimen tekemästä pesästä, jota se käyttää toistuvasti. VnA:lla säädetään tässä momentissa tarkoitettut eläinlajit (3 mom.).
- Selkärangattoman eläimen sellainen **pyyntikeino**, joka luonnonsuojelun kannalta on haitallinen, on kielletty. Tarkemmat säännökset kielletyistä pyyntikeinoista VnA:lla (4 mom.).
- **UUSIUTUVAN ENERGIAN HANKKEIDEN** (uusiutuvan energian lupamenettelyL 3 §, 5 kohta) rakentamisessa ja käytössä tapahtuvaa rauhoitetun lajin yksilön tappamista tai häiritsemistä ei pidetä tahallisena, jos rakentamisen ja toiminnan aikana on lieventävin toimenpitein asianmukaisesti pyritty estämään rauhoitetun lajin yksilöiden kuolema ja niihin kohdistuvat häiriöt (5 mom.).

Pesäpuiden suojele

Suurten petolintujen pesäpuiden suojele (73 §)

- Maakotkan, merikotkan, kiljukotkan, pikkukiljukotkan tai sääksen pesäpuu, jossa oleva pesä on toistuvasti käytössä ja selvästi nähtävissä, on rauhoitettu (1 mom.).
- Edellä 1 momentissa tarkoitettujen pesäpuiden sijaintitietoja ylläpidetään luonnonsuojelun tietojärjestelmässä (2 mom.).

Erityiset suojelusäännökset

Erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu (77 §)

- VnA:lla voidaan säätää erityisesti suojeltavaksi eliölajiksi sellainen LSL 75 §:ssä tarkoitetut uhanalainen eliölaji, jonka riski hävitä luonnosta on vähintään hyvin korkea. Erityisesti suojeltavaksi eliölajiksi voidaan säätää myös sellainen uhanalainen eliölaji, jolla on hyvin vähän esiintymispaikkoja ja niiden säilyminen on uhattuna.
- LVV voi päättää suojella erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan. Suojelupäätöksessä on määriteltävä esiintymispaikan rajat. Esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

EU:n tiukkaa suojelua edellyttävien eliölajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelu (78 §)

- Suomessa esiintyvistä tiukkaa suojelua edellyttävistä eliölajeista säädetään LSA + liite, (EU:n luontodirektiivi).
- Tiukkaa suojelua edellyttävään eläinlajiin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- tai levähdyspaikkoja ei saa hävittää eikä heikentää.

Erityiset suojelusäännökset

EU:n tärkeinä pitämien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu (79 §)

- LVV voi päättää suojella lintudirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun tai direktiivin liitteessä I mainitun eliölajin taikka luontodirektiivin liitteessä II mainitun eliölajin suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta **merkittävän esiintymispaikan**.
- Suojelupäätöksessä on määriteltävä esiintymispaikan rajat. Esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

Poikkeus eliölajin suojelusta (1/2)

- Poikkeus eliölajin suojelua koskevista säännöksistä (83 §)
 - LVV voi myöntää luvan poiketa 70 (*eläinlajin rauhoitus*), 73 (*pesäpuiden suojelu*), 74 (*kasvilajien rauhoitus*) ja 77–79 §:ssä (*erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu, EU:n tiukkaa suojelua edellyttävien eliölajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen ja EU:n tärkeinä pitämien eliölajien esiintymispaikkojen suojelu*) säädetyistä suojelusta, jos siitä ei ole haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle (1 mom.).
 - Lintulajien osalta poikkeaminen edellyttää lisäksi, ettei muuta tyydyttävää ratkaisua ole, ja että poikkeus on tarpeen muun suojelun, kansan terveys, turvallisuuden, vakavien vahinkojen ehkäisemisen ja tutkimus- ja opetustoiminnan jne. vuoksi (2 mom.).
 - Tiukkaa suojelua edellyttävien eliölajien (78 §) osalta poikkeaminen edellyttää lisäksi, ettei muuta tyydyttävää ole ratkaisua, ja että poikkeus on tarpeen edm. kaltaisten seikkojen vuoksi (3 mom.).

Poikkeus eliölajin suojelusta (2/2)

- Lupa annetaan määräaikaisena ja se voi olla voimassa enintään kymmenen vuotta kerrallaan (83 §, 5 mom.).
 - Lupapäätökseen voidaan liittää ehtoja, joita hakijan on noudatettava toiminnasta suojeluarvoille aiheutuvien haittojen välttämiseksi tai rajoittamiseksi. Ehdot voivat sisältää ajallisia tai alueellisia rajoituksia tai muita velvoitteita (6 mom.).
 - Luvan siirtoa haettava LVV:ltä (7 mom.).
- ✓ LSL 83 §:n poikkeamista koskevan lupahakemuksen yhteiskäsittelystä säädetään eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastosta annetun lain 9 §:ssä.

Puhtaan siirtymän hankkeiden yleisen edun mukaisuus

- Uusiutuvan energian lupamenettelylaissa (3 §, 5 kohta) tarkoitetun uusiutuvan energian tuotantolaitoksen, asiaankuuluvan verkon ja energiavaraston suunnittelun, rakentamisen ja käytön sekä uusiutuvan energian tuotantolaitoksen ja energiavaraston verkkoon liittämisen katsotaan olevan hankkeita, jotka ovat erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia, ja palvelevan kansanterveyttä ja turvallisuutta (LSL 83 §, 4 mom.) -> vapautuu ”todistelusta” yleisen edun osalta.
- Vastaava koskee CRMA ja NZIA hankkeita, vaikka tästä ei ole kansallista sääntelyä (asetuksen suora sovellettavuus).

Uhanalaisten eliölajisuojaus LSL:n uudistuksen yhteydessä

Uhanalaisten eliölajien huomioon ottaminen 75 § (uusi)

- VnA:lla voidaan säätää uhanalaiseksi lajiksi luonnonvarainen eliölaji, jonka riski hävitä luonnosta on Suomessa esiintyvien lajien kansallisen uhanalaisuuden arvioinnin perusteella vähintään korkea (75(1)§).
- YM:n on laadittava ehdotus asetuksen tarkistamisesta Suomessa esiintyvien lajien kansallisen uhanalaisuuden arvioinnin perusteella aina kahden vuoden kuluessa arvioinnin valmistumisesta (75(2)§).
- Viranomaiset ottavat uhanalaiset eliölajit huomioon asianomaisen lain mukaisessa lupaharkinnassa tai kaavoitusta koskevassa päätöksenteossa noudattaen muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta erikseen säädettyä (76 §).

Vaikutukset HE 76/2022 vp mukaan:

- ✓ Koskee YSL:n, VL:n, MAL:n ja KL:n lupia sekä kaavapäätöksiä.
- ✓ Tavoitteena eliölajien parempi huomioon ottaminen maankäytönsuunnittelussa ja luonnonvarojen hyödyntämisessä (aiemmin erityinen suojele/Luonto- tai lintudirektiivi).
- ✓ Säännöksen on tarkoitus olla informatiivinen, selkeyttää oikeustilaa ja korostaa uhanalaisten eliölajien huomioon ottamista muiden lakien mukaisissa menettelyissä.
- ✓ Ei muuta luvan tai suunnitelman hyväksymisen edellytyksiä eikä ole luvan tai suunnitelman hyväksymisen este.

Muu uusi lajisuojelun sääntely

Lajisuoja (uutta sääntelyä)

- Matelijat ja sammakkoeläimet rauhoitetaan (myös kyy); poikkeus kyy rauhoituksesta
- Pesän suojelun selventäminen pesintäajan ulkopuolella
- Alueellisen poikkeuksen mahdollisuus (ei vain hakijakohtainen poikkeus rauhoitussäännöksistä, ennen kaikkea valkoposkihanhelle)
- Avustetun leviämisen sallimisen edellytykset lakiin ja tieteelle tuntemattoman lajin väliaikainen suoja.
- Elävien päiväpetolintujen, pöllöjen ja jalohaukkojen tuontikielto & rajoitettu metsästystrofeetuontikielto.

Malminetsintään kohdistuvat rajoitukset

- **Kansallispuistossa ja luonnonpuistossa** luontoa muuttava toiminta kielletty (49(1) §) -> Ei saa ottaa maa-aineksia, kaivoskivennäisiä (49(1.2) §).
- Geologinen tutkimus Metsähallituksen luvalla mahdollista kansallis- ja luonnonpuistoissa (51(2)§)
- Valtion muilla luonnonsuojelualueilla (46 §) Metsähallitus voi antaa luvan etsiä malmeja (52(5) §). Edellytyksenä on, ettei toiminta:
 - vaaranna alueen perustamistarkoitusta
 - aiheuta suojelun perusteena oleville lajeille tai luontotyypeille, vesitaloudelle, maisemalle taikka saamelaisten oikeuksille alkuperäiskansana vähäistä suurempaa haittaa, ellei haittaa saada lupaehdoin poistettua.

Malminetsinnän rajoitukset käytännössä

- Malminetsintä on jatkossakin mahdollista sekä valtion muilla luonnonsuojelualueilla (tietyin edellytyksin) että valtion mailla suojelualueiden ulkopuolella.
- Jos oikeus malminetsintään on myönnetty ennen uuden lain voimaantuloa, jää myönnetty oikeus voimaan.
- Muutoksen käytännön merkitys vähäinen.

- Malminetsintää harjoitettu valtion luonnonsuojelualueilla hyvin vähän.
- Aiemmin edellyttänyt luonnonsuojelualan lakkauttamista tai rauhoitussäännösten lieventämistä.

Vesilaki ja metsälaki

- VL:n (587/2011) mukaan luonnontilaisen, enintään kymmenen hehtaarin suuruisen fladan, kluuvijärven tai lähteen taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevan noron tai enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilan vaarantaminen on kielletty.
 - Käsitelty aiemmalla VL:ia koskevalla luennolla.
- ML:n (1093/1996) suojeltavia luontotyyppisiä ovat laissa luetellut ns. erityisen tärkeät elinympäristöt:
 1. lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä enintään 0,5 hehtaarin suuruisten lampien välittömät lähiympäristöt,
 2. lehto- ja ruohokorvet, yhtenäiset metsäkorte- ja muurainkorvet,
 3. letot,
 4. vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot sekä luhdat,
 5. rehevät lehtolaikut,
 6. kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla, rotkot ja kurut, jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät sekä
 7. karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot ja louhikot.

Muutoksenhaku

Muutoksenhaku yhteiskäsittelyasiassa (LSL 134 a §)

- Jos LSL 66 (poikkeus luontotyyppin hävittämistä tai heikentämiskiellosta) tai 83 §:ssä (poikkeus eliölajin suojelusta) tarkoitettu päätös on annettu eräiden ympäristöasioiden LVV-lupakäsittelylain 9 §:n mukaisessa *yhteiskäsittelyssä*, päätökseen haetaan muutosta saman lain 11 §:n mukaisesti.

Valitus muun lain nojalla tehdystä päätöksestä (135 §)

- LVV:llä on oikeus valittaa muun lain mukaisesta luvan myöntämisestä tai suunnitelman hyväksymisestä koskevasta päätöksestä sillä perusteella, että päätös on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai päätösten vastainen.
- Jos päätöksen on tehnyt LVV yleisen edun valvontayksiköllä valistusoikeus (YSL ja VL).

Muutoksenhaku -poikkeuspäätökset

- LSL:n mukaiseen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla noudattaen, mitä hallintoprosessilaissa (808/2019) säädetään (134 §)
- **Valitustie:** LVV:n tekemästä päätöksestä sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä sijaitsee sen henkilön kotikunta tai sen yhteisön kotipaikka, jota päätös pääosin koskee.
- **Valitusoikeus:** ne joiden oikeutta, velvollisuutta tai etua asia saattaa koskea, asianomaisella kunnalla ja toiminta-alueellaan sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Lisäksi valitusoikeus on myös Saamelaiskäräjillä, jos päätös heikentää saamelaisten oikeutta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.

LSL:N SUHDE MUUHUN LAINSÄÄDÄNTÖÖN

Selvilläolovelvollisuus eri laeissa ja viittaukset LSL:iin

Uhanalaisten eliölajien huomioon ottaminen (LSL 76 §)

Viranomaiset ottavat uhanalaiset eliölajit huomioon asianomaisen lain mukaisessa lupaharkinnassa tai kaavoitusta koskevassa päätöksenteossa noudattaen muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta erikseen säädettyä.

- **AKL (132/1999) 197 § 1 mom. Suhde muuhun lainsäädäntöön** Kaavaa hyväksyessä ja vahvistettaessa on tämän lain lisäksi noudatettava luonnonsuojelulain 5 lukua. Lupa-asiaa ratkaistaessa ja muuta viranomaispäätöstä tehtäessä on lisäksi noudatettava luonnonsuojelulakia.
- **YVA-laki (252/2017) 4 § 1 mom. Suhde muuhun lainsäädäntöön ja muihin menettelyihin** Tätä lakia sovellettaessa otetaan huomioon, mitä hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista on muussa yhteydessä selvitetty, sekä sovitetaan yhteen tässä laissa ja muussa lainsäädännössä edellytetyt selvitykset. **31 § Selvilläolovelvollisuus** Muusta kuin 3 §:ssä tarkoitettusta hankkeesta vastaavan on sen lisäksi, mitä erikseen säädetään, oltava riittävästi selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää.
- **YSL (527/2014) 6 § Selvilläolovelvollisuus** Toiminnanharjoittajan on oltava selvillä toimintansa ympäristövaikutuksista, ympäristöriskeistä ja niiden hallinnasta sekä haitallisten vaikutusten vähentämismahdollisuuksista (selvilläolovelvollisuus). **48 § 3 mom. Lupaharkinnan perusteet** Lupa-asiaa ratkaistaessa on noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa ja sen nojalla säädetään.
- **VL (587/2011) 1 luku 2 § 2 mom. Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön** Tätä lakia sovellettaessa ja muutoin tämän lain mukaan toimittaessa on noudatettava luonnonsuojelulakia (9/2023), muinaismuistolakia (295/1963) ja maankäyttö- ja rakennuslakia (132/1999).

Selvilläolovelvollisuus eri laeissa ja viittaukset LSL:iin

- **MAL (555/1981) 1 § 2 mom. Lain soveltamisala** Aineiden ottamisessa on tämän lain lisäksi noudatettava, mitä muualla laissa säädetään. Lupa-asiaa ratkaistaessa ja muuta viranomaispäätöstä tehtäessä on lisäksi noudatettava luonnonsuojelulakia (9/2023).
- **Kaivoslaki (621/2011) 3 § Lain suhde muuhun lainsäädäntöön** Lupa- tai muun asian ratkaisemisesta ja muutoin tämän lain mukaan toimimisesta säädetään tämän lain lisäksi luonnonsuojelulaissa (9/2023), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), erämaalaissa (62/1991), maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999), vesilaissa (587/2011), poronhoitolaissa (848/1990), – – sekä lisäksi muualla laissa.
- **Metsälaki (1093/1996) 2 § 2 mom. Soveltamisala** Metsän hoitamisessa ja käyttämisessä on tämän lain lisäksi noudatettava, mitä muinais-muistolain (295/1963) 1, 4, 5 ja 13–16 §:ssä, luonnonsuojelulain 4, 16, 70, 73, 74, 76–79, 81–83, 85, 104, 124, 125 ja 127 §:ssä sekä 5–7 ja 10 luvussa, sekä muussa laissa säädetään.
- **Ratalaki (110/2007) 10 § 5 mom. Rautatiealueen suunnittelu ja alueiden käytön suunnittelu** Yleis- ja ratasuunnitelmaa laadittaessa on noudatettava luonnonsuojelulakia (9/2023).

Selvilläolovelvollisuus eri laeissa ja viittaukset LSL:iin

- **Yksityistielaki (560/2018) 19 § 3 mom. Tien rakentaminen** Tien rakentamisessa on tämän lain lisäksi noudatettava luonnonsuojelulakia (9/2023), vesilakia (587/2011), muinaismuistolakia (295/1963), metsälain (1093/1996) 3 lukua, ympäristönsuojelulakia (527/2014) sekä muita lakeja. Jos tien rakentamiseen tai käyttämiseen muun lain mukaan vaaditaan viranomaisen lupa, tien rakentamiseen ei saa ryhtyä, ennen kuin lupa on myönnetty. **21 § 1 mom. Tien rakentaminen Natura 2000 -verkostoon sisältyvällä alueella tai sen läheisyydessä** Jos tien rakentaminen merkittävästi heikentäisi niitä luonnonarvoja, joiden perusteella alue on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää luonnonsuojelulaissa tarkoitettuun Natura 2000 -verkostoon, eikä tien rakentamiselle olisi muutoin estettä, yksityistietoimituksen toimitusmiesten on yhteistyössä toimivaltaisen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa pyrittävä löytämään tien rakentamiselle sellainen vaihtoehto, jossa valtio-neuvoston Natura 2000 -verkostoon sisällytettäväksi ehdottamalle tai siihen sisällytetylle alueelle aiheutuvat haitat jäävät mahdollisimman vähäisiksi. **24 § 3 mom. Tien kunnossapito** Tien kunnossapidossa on tämän lain lisäksi noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa, vesilaissa, muinaismuistolaissa, metsälain 3 luvussa, ympäristönsuojelulaissa sekä muussa laissa säädetään. Jos tien kunnossapitoon liittyvään toimenpiteeseen muun lain mukaan vaaditaan viranomaisen lupa, toimenpiteeseen ei saa ryhtyä, ennen kuin lupa on myönnetty.
- **Laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä (503/2005) 17 § 4 mom. Tien suunnittelu ja alueiden käytön suunnittelu** Yleissuunnitelmaa ja tiesuunnitelmaa laadittaessa on noudatettava luonnonsuojelulakia (9/2023).

MUINAISMUISTOLAKI

Lähtökohtia

- Kiinteät muinaisjäännökset ovat keskeinen osa arkeologista kulttuuriperintöä.
- Ajallisesti kivikaudelta eteenpäin – sisällöllisesti asuminen ja oleskelu, hautaaminen, elinkeinot, teollisuus, liikenne ja tiedonkulku, uskonnon harjoittaminen, puolustus ja sodankäynti.
- Kiinteät muinaismuistot on Suomessa MML:lla nojalla automaattisesti rauhoitettuja muistoina Suomen aikaisemmasta asutuksesta.
- Arkeologiseen kulttuuriperintöön kuuluu myös rakenteita ja paikkoja, joita ei lueta MML:n kiinteisiin muinaisjäännöksiin, mutta joiden säilyttämistä pidetään perusteltuna niiden historiallisen merkityksen ja kulttuuriperintöarvojen vuoksi
 - > voidaan suojella kaavoituksen tai rakennussuojelun keinoin.
- Museovirasto ylläpitää muinaismuistorekisteriä:
<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Kiinteät muinaismuistot muinaismuistolaissa

Kiinteä muinaisjäännös:

Suomessa kaikki kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettuja, ja niihin kajoaminen vaatii luvan.

Mitä on muinaisjäännös:

Kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat esimerkiksi muinaiset asuin- ja hautapaikat, puolustusvarustukset, kaskirauniot ja tervahaudat.

Kajoaminen:

Laki kieltää kiinteän muinaisjäännöksen kaivamisen, peittämisen, muuttamisen, vahingoittamisen, poistamisen tai muun siihen kajoamisen ilman lupaa.

Toimivaltainen lupaviranomainen:

Museovirasto

- Museovirasto voi myöntää myös luvan kiinteän muinaisjäännöksen tutkimiseen tietyin ehdoin.
- yli 100 vuotta vanhat irtaimet esineet omistaa valtion – löydöt tulee ilmoittaa Museovirastolle.

Rangaistavuus:

- Rakennussuojelurikos tai muinaismuistorikkomus (25 §).

Ennen hankkeeseen ryhmistä

- ✓ Ennen rakennustyön, maa-aineksenoton tai muun hankkeen aloittamista on selvitettävä, onko suunnittelualueella arkeologisia suojelukohteita (15 §).
- MV voi antaa oikeuden tutkia määrämillään ehdoilla paikkaa, jossa muinaislöytö on tehty, vaikkei siinä olekaan kiinteää muinaisjäännöstä (MML 18 §).
 - Vahinkoa kärsineille kohtuullinen korvaus valtiolta
 - LVV voi tarvittaessa uhkasakkolla kieltää ryhtymästä alueen tutkimusta vaarantaviin toimenpiteisiin.

Kajoamislupa (1/2)

- Kiinteän muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen ja muu siihen kajoaminen on kielletty ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa eli kajoamislupaa (MML 1 §, 2 mom.).
- Kajoamislupa voidaan myöntää, jos muinaisjäännös tuottaa merkitykseensä nähden kohtuutonta haittaa (MML 11 §).
- Kajoamislupaa voi hakea maanomistajaa tai muu toimija, jonka tarkoituksena on toteuttaa toimenpide, jolla voi olla vaikutusta kiinteään muinaisjäännökseen.

Kajoamislupa (2/2)

- Kajoamislupa tarvitaan aina, kun toimitaan kiinteän muinaisjäännöksen alueella.
 - Siis myös silloin, kun hankkeelle on annettu esimerkiksi RakL:n mukainen rakentamislupa tai MAL:n mukainen maa-aineslupa.
- Kajoamislupa on voimassa enintään 5 vuotta päätöksen lainvoimaiseksi tulosta. Kajoamisluvan edellyttämät tutkimukset on suoritettava ja kajoamiseen liittyvät toimenpiteet on käynnistettävä luvan voimassaoloaikana. Kajoamisluvan voimassaoloa voidaan jatkaa enintään kaksi vuotta.
- MML:n mukaan muinaismuistioon kuuluu myös maa-alue, joka on tarpeen jäännöksen säilymiseksi sekä jäännöksen laadun ja merkityksen kannalta välttämättömän tilan varaamiseksi sen ympärille (*suoja-alue*, MML 4 §) -> jos ei ole määritelty, suoja-alue on 2 m.
- Jos alueen tutkimiseen päädytään hankkeen toteuttajan ja museoviraston välissä neuvotteluissa, hankkeen toteuttaja vastaa tutkimiskustannuksista.

Kajoamislupahakemuksen sisältö

Museovirastolle kirjallisesti toimitettavassa lupahakemuksessa on esitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen ja riittävä selvitys (MML 11 a §):

- 1) hakijasta;
- 2) kiinteästä muinaisjäännöksestä ja sen sijainnista;
- 3) maanomistussuhteista;
- 4) kajoamista koskevista suunnitelmista;
- 5) hakijalle aiheutuvasta haitasta, jonka kiinteä muinaisjäännös aiheuttaa, ja perusteluista sille, että hanke ei ole toteutettavissa ilman kajoamista;
- 6) kajoamisen vaikutuksista kiinteän muinaisjäännöksen fyysiseen säilymiseen.
- 7) Hakemukseen on liitettävä hankesuunnitelma ja arvio hankkeen vaikutuksista.

Hakemuksen liitteet

Museoviraston ohjeistuksen mukaan hakemuksen liitteenä voi olla esim.:

- rakennussuunnitelmaan sisältyvä pääpiirustus
- ajan tasalla oleva mittakaavaltaan riittävän tarkka kartta, josta käy ilmi suunniteltujen toimenpiteiden sijainti ja olennaiset kohteet
- asemapiirros, josta käyvät ilmi suunnitellut rakenteet ja niiden sijainti mahdolliset myönnettyt luvat (esimerkiksi rakennuslupa, maa-aineksen ottolupa tms.) tai niihin liittyvät hakemukset, jos lupaa ei ole vielä myönnetty.
- Museoviraston www-sivuilta löytyvät hakemuslomake ja sen täyttöohjeet

<https://stmuseovirastoprod.blob.core.windows.net/museovirasto/Kulttuuriymparisto/Arkeologia/Kajoamislupahakemus-tayttoohje-9-12-.2024.pdf>

- ✓ Kajoamisluvan käsittelyaika on noin 60 vrk vireilletulosta, jos hakemus on riittävä eikä täydentämistä tarvita. Lisäselvitykset ja maastotarkastukset pidentävät käsittelyaikaa.

Työn keskeyttäminen aiemmin tuntemattoman muinaismuiston vuoksi

- Jos maata kaivettaessa tai muuta työtä suoritettaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös, jota aikaisemmin ei ole tunnettu, on työ muinaisjäännöksen kohdalta heti keskeytettävä ja työn johdon viipymättä saatettava asia museoviraston tietoon tarpeellisia toimenpiteitä varten. Jos työ on sellainen kuin 13 §:ssä tarkoitetaan, on asiassa meneteltävä niin kuin mainitussa pykälässä on sanottu (14 §).
 - Yleinen tie, rautatie, kanava, lentokenttä, vesistön säännöstely, kaavoitus jne.
 - Neuvottelut museoviraston kanssa -> maanomistajan kuuleminen -> eri mielisissä tilanteissa VN:n päätös.

Korvausvelvollisuus eräissä hankkeissa

- Milloin yleisen tai suurehkon yksityisen työhankkeen toteuttaminen koskee kiinteää muinaisjäännöstä siten, että siitä aiheutuu muinaisjäännöksen erityinen tutkiminen tai erityisiä toimenpiteitä sen säilyttämiseksi, on hankkeen toteuttajan korvattava tästä johtuvat kustannukset tai osallistuttava niihin, mikäli sitä olosuhteet huomioon ottaen ei ole katsottava kohtuuttomaksi (15 §).
- Valtiolla on, milloin yleinen tarve sitä vaatii, siten kuin kiinteän omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen on säädetty oikeus pakkolunastaa kiinteä muinaisjäännös suoja-alueineen tai sen osa (9 §).

Mitä ovat kiinteät muinaismuistot

Kiinteitä muinaisjäännöksiä ovat (MML 2 §):

- 1) maa- ja kivikummut, rökkiöt, kivikehät ja muut kiveykset ja kivilatamukset, jotka ovat ihmisten muinoin tekemiä;
- 2) pakanuuden aikaiset haudat ja kalmistot, myös sellaiset, joista maan pinnalla ei ole merkkejä;
- 3) kivet ja kalliopinnat, joissa on muinaisilta ajoilta kirjoituksia, kuvia tai muita piirroksia tahi maalauksia, hiomauria tai muita hionnan tahi hakkuun jälkiä taikka uhrikuoppia;
- 4) uhrilähteet, uhripuut, uhrikivet ja muut palvontapaikat sekä muinaiset käräjäpaikat;
- 5) muinaisilta ajoilta peräisin olevat asumusten jäännökset sekä asuin- ja työpaikat, niin myös muodostumat, jotka ovat syntyneet sellaisten asumusten tai paikkojen käyttämisestä;
- 6) muinaisaikaiset hylätyt linnat, linnamäet, linnoitukset, linnakkeet, vallit ja vallihaudat sekä niiden jäännökset, kirkkojen, kappelien, luostarien ja muiden huomattavien rakennusten rauniot sekä muinaiset hautapaikat, jotka eivät ole seurakunnan hoidossa olevalla hautausmaalla;
- 7) kivet, ristit ja patsaat, jotka muinoin on pystytetty jonkun henkilön tai tapahtuman muistoksi tai uskomuksellisessa tarkoituksessa, samoin kuin muut sellaiset muistomerkit;
- 8) muinaisten huomattavien kulkuteiden, tienviittojen ja siltojen sekä vartiotuli- ja muiden sellaisten laitteiden jäännökset; sekä
- 9) kiinteät luonnonesineet, joihin liittyy vanhoja tapoja, tarinoita tai huomattavia historiallisia muistoja.

Muinaisjäännökset kaavoituksessa

- Yleisen tien tekemistä, rautatien, kanavan tai lentokentän rakentamista, vesistön säännöstelyä tai muuta sellaista yleistä työhanketta taikka kaavoitusta suunniteltaessa on hyvissä ajoin otettava selko siitä, saattaako hankkeen tai kaavoituksen toimeenpaneminen tulla koskemaan kiinteää muinaisjäännöstä. Jos niin on laita, on siitä viipymättä ilmoitettava MV:lle asiasta neuvottelemista varten. Neuvottelussa on kuultava maanomistajaa.
- Jos 1 momentissa tarkoitettussa neuvottelussa ei päästä yksimielisyyteen, on MV:n alistettava asia VN:n ratkaistavaksi.

KEMIKAALITURVALLISUUSLAKI

TAUSTAA JA LÄHTÖKOHTIA

Keskeistä kansallista lainsäädäntöä kemikaaliasioissa

- Kemikaaliturvallisuuslaki (390/2005, KemTurvL)
- Kemikaaliturvallisuusasetus (855/2012, KemTurvA)
- VnA vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista (856/2012)
- SMA erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisesta pelastussuunnitelmasta 406/2011
- VnA vaarallisten kemikaalien käsittelyn ja varastoinnin valvonnasta (685/2015)
- VnA räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin valvonnasta (819/2015)

Seveso-direktiivi

- EU:n Seveso direktiivillä pyritään torjumaan vaarallisista aineista johtuvia suuronnettomuuksia -> toimeenpano Suomessa pääosin KemTurvL:lla ja asetuksella.
- Taustalla Italian Sevesossa v. 1976 sattunut kemiantehtaan räjähdys ja sitä seurannut suuronnettomuus. Johti direktiivin säätämiseen v. 1982.
- Direktiiviä uudistettu useamman Seveson jälkeen useamman muun onnettomuuden seurauksena (Bhopal, Toulouse, Enschede), viimeisin tarkistus on Seveso III.
- Säädöksen piirissä on EU:ssa noin **12 000 teollisuuslaitosta**, joissa käytetään tai varastoidaan kemikaaleja tai petrokemikaaleja tai jalostetaan metalleja – onnettomuuksia on onnistuttu ehkäisemään.
- Direktiivi edellyttää mm. vaarallisten aineiden tunnistamista, luokittelua, varastointimäärien arviointia, toiminnanharjoittajien riskienhallintajärjestelmiä, viranomaisvalvontaa ja tiedonvälitystä sekä yleisön osallistumista.

REACH-asetus

EU:n REACH-asetuksen sisällöstä:

- **Asetus koskee** kemikaalin valmistajaa, EU:hun maahantuoja ja jakelijaa sekä esineen valmistajaa, maahantuoja ja jakelijaa-> soveltuu laajasti eri toimijoihin.
 - **Rekisteröinti:** yritysten rekisteröitävä tietyt kemikaalit ECHAlle, jos niitä *valmistetaan* tai *tuodaan maahan* yli tonnin vuodessa. Rekisteröinti on edellytys sille, että aineita saa saattaa markkinoille EU:ssa. Velvoitteita myös jatkokäyttäjille, jakelijoille ja vähittäismyyjille.
 - **Arviointi:** ECHA arvioi rekisteröityjä aineita.
 - **Lupamenettelyt:** Erityisen haitallisten aineiden käyttö saattaa edellyttää lupaa.
 - **Rajoitukset:** Tietyille kemikaaleille voidaan asettaa rajoituksia tai kieltoja niiden käytön turvallisuuden varmistamiseksi.
 - **Tiedottaminen:** Tiedot kemikaalien vaaroista ja turvallisesta käytöstä toimitetaan koko *toimitusketjussa* käyttöturvallisuustiedotteiden avulla.
- Suomessa TUKES vastaa asetuksen edellyttämästä neuvontapalvelusta.
- VnA REACH-asetuksen XVII liitteen säännöksistä poikkeamisesta (647/2009) -> (asbestikuidut, lyijykarbonaatit, lyijysulfaatit ja arseeniyhdisteet)
- REACH-asetuksen toimeenpanoon liittyy myös useita komission asetuksia.

CLP-asetus

- CLP-asetus (N:o EY/1272/2008) sisältää yhdenmukaistetut aineiden ja seosten luokituskriteerit ->tavoitteena on, että yritykset luokittelevat aineet ja seokset annettujen (samojen) periaatteiden mukaisesti.
- CLP-asetus koskee aineita, seoksia ja tiettyjä räjähtäviä esineitä kaikilla teollisuuden aloilla.
- Yritys vastaa valmistamansa, maahantuomansa, jälleenmyymänsä jne. aineen luokituksesta ja varmistaa, että vaaralliseksi luokiteltu aine on merkitty ja pakattu säännösten mukaisesti ennen sen markkinoille saattamista.
- Lisäksi luokitustiedot on ilmoitettava ECHAlle (luokitusilmoitus) vaaralliseksi luokitellusta aineesta valmistusmäärästä riippumatta.
- Asetuksessa määritellään, minkä *ominaisuuksien* perusteella aineet ja seokset luokitellaan vaarallisiksi -> luokituksessa ei vaikuta aineen tai seoksen käytöstä aiheutuva riski tai aineen tai seoksen käytön määrä.
- ✓ CLP-asetuksella on EU:ssa täytäntöönpantu YK:n alaisuudessa kehitetty, maailmanlaajuisesti yhdenmukaistettu kemikaalien luokitus- ja merkintäjärjestelmä, GHS.

YMPÄRISTÖLUPA: NORMAALITAPPAUS

YVA (ohjelma - selustus) (jos tarpeen)

VS-hanke: Etusija selvitysten perusteella (VS->2030)
• Käsittelyaika 12 kk tiedottamisesta
Muut hankkeet
• Arvio käsittelyajasta

Yhteiskäsittely: vesitalouslupa (VL) +
LSL-poikkeus + MAL

Neuvonta: sähköinen/ennakkoneuvottelut
Tarkastuskäynnit

Hakemus vireille

Täydennyspyyntö ja TH:n täydennys

Tiedottaminen

Lausunnot

Muistutukset
Mielipiteet

TH:n kuuleminen +
täydennys

Lupaharkinta

PÄÄTÖS

Päätöksestä tiedottaminen ja julkipano

Muutoksenhaku

Mahdollinen täytäntöönpanomääräys

Yhteensovitettu menettely: YSL+VL+KL ja **KemTurvL** -> **Päätös samanaikaisesti**

Etusija-hankkeen valitusasian käsittely kiireellisenä

• Erillinen RakL, muut luvat ja hall.päätökset

Lainvoimainen päätös

Valvonta ja tarkkailu

VS=vihreä siirtymä
TH=toiminnanharjoittaja

Hakemuksen täydelliseksi toteaminen
(45 vrk.)

YVA-selostus (jos tarpeen)
-lausunto sisällytettävistä tiedoista ja yksityiskoht.
(45 vrk./) + pvä jolloin toimitettava

TAI

1. Tiedot, mitä tarvitaan, TH antaa ilman aiheetonta viivästystä
 2. Ei uusia aihepiirejä, vain lisänäyttö
- **Hakemus täydellinen**

Täydennyspyyntö ja TH:n täydennys

Tiedottaminen

Lausunnot

Muistutukset
Mielipiteet

TH:n kuuleminen

Lupaharkinta

PÄÄTÖS

Päätöksestä tiedottaminen ja julkipano

Muutoksenhaku

Lainvoimainen päätös

HUOM! YVA, rak.lupa, KemTurvL lupa/ilmoitus, LSL-poikkeus, ymt. luvat kuuluvat käsittelyajan piiriin, LVV koordinoi

Sitova käsittelyaika
(hankekohtainen)

Valitusasia käsitellään kiireellisenä

Mahdollinen täytäntöönpanomääräys

Valvonta ja tarkkailu

TH=toiminnanharjoittaja

Yhteensovittaminen (LVV + Tukes)

- YSL tai VL lupahakemuksen käsittely voidaan **hakijan pyynnöstä tai hänen suostumuksellaan** sovittaa yhteen, seuraavien Tukesin toimivaltaan kuuluvia lupia koskevien hakemusten kanssa:
 - 1) kaivoslain (621/2011) 9 §:n mukainen malminetsintälupa, 16 §:n mukainen kaivoslupa ja 22 §:n mukainen kullanhuuhdontalupa;
 - 2) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005) 23 §:n mukainen lupa vaarallisen kemikaalin laajamittaiseen teolliseen käsittelyyn ja varastointiin sekä 58 §:n mukainen lupa räjähteiden valmistukseen ja varastointiin.
- LVV yhteensovittava viranomainen
- Tukes ilmoittaa LVV:lle, miltä osin Tukesin toimivaltaan kuuluvaa lupahakemusta on täydennettävä
 - LVV varaa hakijalle tilaisuuden täydentää vireille saatettuja hakemuksia asettamassaan määräajassa
 - LVV:n on annettava lupahakemukset tiedoksi julkisella kuulutuksella

Yhteensovittaminen (LVV + Tukes) (2)

- Tukes toimittaa LVV:lle tiedon tarvittavista lausunnoista
 - LVV pyytää lausunnot ja pyytää vastineen
- LVV ja Tukes antavat päätöksensä samanaikaisesti
 - tarpeen mukaan tehtävä yhteistyötä lupamääräysten yhteensopivuuden varmistamiseksi
- LVV:n ja Tukesin on annettava lupapäätöksensä tiedoksi julkisella kuulutuksella noudattaen hallintolain 62 a §:ää
- LVV huolehtii lupapäätösten lähettämisestä sekä niistä ilmoittamisesta
- LVV huolehtii kuulutusta koskevan tiedon julkaisemisesta

Turvallisuusvaatimukset 1/2

Toiminnassa huomioitavista turvallisuusvaatimuksista säädetään KemTurvL:n 2 luvussa

- Yleiset turvallisuusperiaatteet
 - Selvilläolo- , valinta- ja huolehtimisvelvollisuus
- Toiminnan järjestäminen tuotantolaitoksessa
 - Onnettomuuksien ehkäiseminen, organisaatio ja henkilöstö, tuotantolaitoksen käyttö ja kunnossapito
- Tuotantolaitoksen suunnittelu ja rakentaminen
 - Laitteistot ja laitteet
 - Tuotantolaitoksen alueen suunnittelu
 - Rakennukset ja rakenteet
 - Asiattomien pääsyn estäminen

Turvallisuusvaatimukset 2/2

- Tuotantolaitoksen sijoitus
 - Sijoitus rakennetulla alueella, sijoitus luontokohteiden ja pohjavesialueiden läheisyyteen, ulkopuolisen toiminnan huomioon ottaminen, kaavan huomioon ottaminen
- Täydentävät säännökset
 - VnA:lla voidaan säätää tarkemmin.

LAAJAMITTAINEN JA VÄHÄINEN TOIMINTA - LUPA JA ILMOITUS

Vaarallisten kemikaalien käsittely- ja varastointitoimintojen jaottelu

- Vaarallisten kemikaalien teollinen käsittely ja varastointi jaetaan vaarallisten kemikaalien määrän ja vaarallisuuden mukaan *laajamittaiseen* ja *vähäiseen* teolliseen käsittelyyn ja varastointiin (22 §, 1 mom.).
 - Jaottelun perusteella määräytyy ja täsmentyy sekä ennakkovalvonnan viranomaiskäsittely (lupa tai ilmoitus, ei kumpaakaan), viranomaisen että tarkemmat toimintaa koskevat velvoitteet ja määräykset.
 - Jaottelusta säädetään tarkemmin KemTurvA:n 4 ja 5 §:ssä.

Vaarallisten kemikaalien laajamittaisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin lupa (23 §)

- Vaarallisen kemikaalin *laajamittaista* teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa vain **TUKESin** luvalla -> toiminnanharjoittajan haettava lupaa TUKESilta
- Hakemus jätetään sähköisessä Luvat ja valvonta-palvelussa: <https://lv.ahtp.fi/fi/>
- Toiminnan laajuuden voi selvittää Kemidigi-palvelussa suhdelukulaskurin avulla: www.kemidigi.fi/suhdelukulaskenta
 - Kemidigi-verkkopalvelussa ylläpidetään kemikaaliluetteloja ja palvelussa voi hakea myös tietoja Suomessa markkinoilla olevista kemikaaleista.
 - <https://tukes.fi/teollisuus>
- Hakemuksessa esitettävä tuotantolaitoksen toiminnasta vastaavan henkilön nimi sekä tiedot ja selvitykset suunnitellusta toiminnasta ja turvallisuusjärjestelyistä.
 - yrityksessä nimettävä vastuuhenkilö, jonka tehtävänä huolehtia, että tuotantolaitoksessa toimitaan vaarallisia kemikaaleja koskevien säännösten ja lupaehtojen sekä laadittujen toimintaperiaatteiden ja suunnitelmien mukaisesti (29 §)

Vaarallisten kemikaalien laajamittaisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin lupa (23 §)

- TUKES myöntää luvat ja tekee myös päätökset ilmoituksen perusteella, jos kyse on useamman toiminnan muodostamasta toiminnallisesta kokonaisuudesta.
- Lupa tai ilmoitus tarvitaan myös laajamittaisen teollisen käsittely- ja varastointitoiminnan merkittävistä muutoksista.
 - jos muutos on tuotantolaitoksen perustamiseen rinnastettava laajennus tai muu tällainen muutos, tarvitaan lupa (KemTurvA:n 41 ja 42 §)
- ✓ Kemikaaliturvallisuusluvan tavoitteellinen käsittelyaika on uusille hankkeille 8 kuukautta ja muutoshankkeille 3 kuukautta.

Lupamenettelyn vaiheet (KemTurvL ja KemTurvA)

Lupahakemus

Lupahakemuksen tiedoksianto
(HL:n mukaisesti)

Lupahakemuksen tiedoksianto yhteensovittavassa menettelyssä

- (LVV-lupakäsittelylaki, 19 § 2 ja 3 mom.)

Lausunnot: ELY-keskus (->LVV), pelastusviranomaiselta ja tarvittaessa muilta tahoilta

Muistutukset: yleisö, jota asia koskee

Mielipiteet: yleisö

Kuuleminen: hakija ja yleisö, jota asia koskee

- Selitys lausunnoista ja muistutuksista, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisuun
- Hakijan ja yleisön jota asia koskee vastaselitys

Lupapäätöksen tiedoksianto

Muutoksenhaku

Tieto ELY+AVI (->LVV), pelastusvo, kunta (y-suojelu + rakennusvalvonta)

Vaarallisten kemikaalien vähäisen teollisen käsittelyn ja varastoinnin ilmoitus

- Vaarallisen kemikaalin *vähäistä* teollista käsittelyä ja varastointia saa harjoittaa vain tekemällä siitä **ilmoituksen**.
- Toiminnanharjoittajan tulee tehdä ilmoitus **pelastusviranomaiselle** (jollei 23 §:n nojalla TUKESille, ks. edellinen kalvo)
- Ilmoituksessa on esitettävä tiedot ja selvitykset suunnitellusta toiminnasta ja turvallisuusjärjestelyistä.
- Ilmoituksen varaista toimintaa koskevista merkittävistä muutoksista tehdään myös ilmoitus.
- VnA:lla tarkemmat säännökset vaarallisten kemikaalien teollisen käsittelyn ja varastoinnin ilmoitusmenettelystä toimintaa aloitettaessa ja muutostilanteissa, ilmoituksen tekemisestä sekä ilmoituksessa esitettävistä tiedoista ja selvityksistä 24 §).

Ilmoituksen käsittely

Ilmoituksen käsittely (25 §)

- Saatuaan 24 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen asianomainen valvontaviranomainen tekee asiasta päätöksen, jossa voidaan asettaa toiminnalle tarpeellisia ehtoja 2 luvussa säädettyjen turvallisuusvaatimusten täyttämiseksi.
- Ilmoituksen tarkemmasta sisällöstä ja liitteistä säädetään KemTurvA 33 §:ssä

ERITYISET VELVOITTEET LAAJAMITTAISESSA TOIMINNASSA

Laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia harjoittajavan laitoksen erityiset velvoitteet (1/3)

- Toiminnanharjoittajan tulee laatia tuotantolaitosta koskeva *sisäinen pelastussuunnitelma* (28 §)
 - Määritellään toimenpiteet, joilla torjutaan ennalta mahdollisten onnettomuustapauksien vaikutuksia, rajoitetaan seuraukset mahdollisimman vähäisiksi sekä varaudutaan onnettomuuden jälkien korjaamiseen ja ympäristön puhdistamiseen.
 - Uusitaan määräajoin, toimitetaan valvontaviranomaiselle
- Tuotantolaitoksessa, jossa vaarallisten kemikaalien käsittelystä ja varastoinnista voi aiheutua suuronnettomuus, toiminnanharjoittajan on laadittava vaarallisten kemikaalien määrän ja vaarallisuuden perusteella *turvallisuus selvitys* (30 §)
 - selostetaan toimintaperiaatteet suuronnettomuuksien ehkäisemiseksi ja rajoittamiseksi,
 - osoitetaan, että toimintaperiaatteet on otettu käyttöön, sekä annetaan tarvittavat tiedot tarvittavasta organisaatiosta ja turvallisuusjohtamisjärjestelmästä.

Laajamittaista toimintaa koskevia ja varastointia harjoittajavan laitoksen erityiset velvoitteet (2/3)

- Toimintaperiaatteet on laadittava siten, että ne takaavat korkeatasoisen ihmisten terveyden ja ympäristön suojelun.
- Ne on suhteutettava tuotantolaitoksessa esiintyviin suuronnettomuuden vaaroihin.
- Niissä on esitettävä toiminnanharjoittajan yleiset tavoitteet ja toimintaperiaatteet, johdon rooli ja vastuu sekä sitoutuminen jatkuvasti parantamaan suuronnettomuuksien vaarojen hallintaa ja varmistamaan suojelun korkea taso.
- KemTurvA:n 6 ja 7 §:ssä säädetään tarkemmin siitä, milloin turvallisuus selvitys ja toimintaperiaatteet on laadittava.

Laajamittaista teollista käsittelyä ja varastointia harjoittajavan laitoksen erityiset velvoitteet (3/3)

...turvallisuukselvitys jatkoa

- Turvallisuukselvitys toimitetaan TUKESille, joka arvioi toimenpiteiden riittävyyden.
- Kahden tai useamman toisiaan lähellä sijaitsevan tuotantolaitoksen toiminnanharjoittajien on toimittava yhteistoiminnassa suuronnettomuuksien torjumiseksi ja onnettomuuksien leviämisen estämiseksi.
- Toiminnanharjoittajan tiedottamisvelvollisuus (31 §)
 - Laitosten on tiedotettava suuronnettomuuden varalta tuotantolaitosta koskevista turvallisuustoimenpiteistä ja onnettomuustapauksissa noudatettavista toimintaohjeista.
 - Tiedot on pidettävä ajan tasalla ja koottava yhteen asiakirjaan sekä pidettävä pysyvästi yleisön saatavilla myös sähköisessä muodossa.
 - Tiedot henkilöille ja yleisessä käytössä oleviin rakennuksiin sekä tuotantolaitoksiin, joihin tuotantolaitoksessa alkunsa saanut suuronnettomuus voi vaikuttaa (jos laitokselta vaaditaan turvallisuussuunnitelma).
 - Edellä 2 momentissa tarkoitettut tiedot on toimitettava vähintään joka viides vuosi.

VARASTOINTIALUEET JA VAARALLISEN KEMIKAALIN SÄILYTYS

Varastoalueen vahvistaminen

- Lupavelvollisuuden lisäksi, tulee varastoalueella, jolla toimii kaksi tai useampi vaarallisten kemikaalien laajamittaista varastointia harjoittavaa toiminnanharjoittajaa, hakea TUKESilta alueen vahvistamista vaarallisen kemikaalin varastoalueeksi (33§)
 - tulee kyseeseen, jos varastojen käytössä yhteisiä laitteistoja, purkaus- lastaus yms. Järjestelyjä.
 - vahvistamista voi hakea kunta, varastoalueen omistaja tai haltija taikka se, jonka varastoalueen toiminnanharjoittajat ovat tähän yhteisellä sopimuksellaan valtuuttaneet.
 - Varastoalueeksi vahvistamista koskevassa hakemuksessa on esitettävä tiedot ja selvitykset varastoalueen toiminnasta ja turvallisuusjärjestelyistä.
- Vahvistamisesta annetaan päätös, johon voi sisältyä edm. laitteistoja ja järjestelyjä koskevia määräyksiä (34 §).

Vaarallisten kemikaalien säilytys

- Sen, jolla on hallussaan vaarallista kemikaalia, tulee noudattaa kemikaalin säilytyksessä huolellisuutta ja varovaisuutta – erilaisia huolellisuuteen liittyviä yksilöityjä vaatimuksia (35 §).
- Vaarallisten kemikaalien säilytysmäärät ja niiden rajoitukset - vaarallisten kemikaalien säilytysmäärien ja -paikkojen tulee olla sellaiset, ettei vaarallisista kemikaaleista aiheudu vaaraa (36 §) -> pelastusviranomaisen voi yksittäistapauksissa rajoittaa vaarallisten kemikaalien säilytysmääriä tai määrätä säilytykselle muita turvallisuuden kannalta tarpeelliseksi katsottuja rajoituksia tai ehtoja (36 §).

Säiliöiden vaatimukset

Vaarallisen kemikaalin säiliöiden vaatimukset (49 §)

- Vaarallisen kemikaalin varastointiin tarkoitettut säiliöt tulee suunnitella, mitoittaa ja valmistaa niin, että ne ovat tiiviitä ja lujia sekä kestävät varastoitavien kemikaalien vaikutusta sekä käyttötarkoituksenmukaisista ja ennakoitavista käyttöolosuhteista sekä häiriötilanteista aiheutuvia rasituksia niin, että varastoitavat kemikaalit eivät pääse hallitsemattomasti säiliön ulkopuolelle.
- Kun säiliössä varastoitavien kemikaalien ominaisuudet sitä edellyttävät, säiliön rakenteessa tulee lisäksi ottaa huomioon syttymisen aiheuttaman paineen nousun vaikutusten ehkäiseminen.
- HUOM! Joskus päällekkäisyyttä ympäristölupaehtojen kanssa.

MUITA SÄÄNNÖKSIÄ

Muita säännöksiä

- 3 luku Vaarallisten kemikaalien siirto (ml. putkistojen tarkastus)
- 6 luku Vaarallisiin kemikaaleihin liittyvien laitteistojen asennus ja huolto
- 7 luku Räjähdeiden valmistus ja varastointi ml. luvanvaraisuus
- 8 luku Räjähdeiden hyväksyminen, maahantuonti ja siirto
- 9 luku Räjähdeiden käyttö, luovutus ja säilytys ml. ilmoitus räjäytystyöstä
- 10 luku Ilotulitteita koskevat erityissäännökset
- 11 luku Kemikaali- ja räjähdeonnettomuudet
- 12 luku Tarkastuslaitokset
- 13 luku Kiellot ja rajoitukset (suhteessa 5 lukuun: laitteet, säiliöt ym.)

Muutoksenhaku

Valitustie: Hallinto-oikeus (vrt. YSL ja VL-> VHaO), jatkovalitus KHO
(edellyttää valituslupaa)

Valitusoikeudet:

Se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa ja se, jonka valitusoikeudesta laissa erikseen säädetään. Viranomaisen saa hakea muutosta valittamalla myös, jos valittaminen on tarpeen viranomaisen valvottavana olevan yleisen edun vuoksi (hallintoprosessilaki 808/2019, 7 §, 1 mom.).

Vuonna 2021 lisättiin KemTurVL:iin 127 a §:

Muutosta 23 §:ssä (kemikaaliturvallisuuslupa) ja 58 §:ssä (räjähteiden valmistuksen ja varastoinnin lupa) tarkoitettua lupaa koskevaan päätökseen saavat hakea myös yleisö, jota asia koskee, sekä päätöstä koskevan toiminnan sijaintialueen kunta.

Lisätietoja: satu.rasanen@acts.fi

KIITOS!